

ارائه یک روش بهبودیافته تشخیص رخداد ناشی از حملات سایبری

محمدحسین حسن نیا^۱، محمدرضا حسینی آهنگر^{۲*}، آرش غفوری^۳

۱- کارشناس ارشد امنیت اطلاعات، ۲- دانشیار، ۳- پژوهشگر، دانشگاه جامع امام حسین(ع)

(دریافت: ۹۷/۰۹/۱۳، پذیرش: ۹۸/۰۳/۲۸)

چکیده

خطای نیروی انسانی در طراحی و پیکر بندی شبکه‌ها و سامانه‌ها، بستری برای حمله است و از طرفی شبکه‌های گسترده از نظر جغرافیایی در معرض حملات بیشتری بوده و نیاز به شناسایی زود هنگام حملات دارند. مرکز عملیات امنیت سایبری که معمولاً در شبکه‌های گسترده استفاده می‌شود، راه‌کاری برای پیش و شناسایی پیوسته است و در آن، نیروی انسانی نقش اصلی را ایفا می‌کند. در این تحقیق با بررسی موضوع مصورسازی و مقایسه نمونه‌های تجاری مراکز عملیات امنیت، روشی برای کمک به تشخیص بی‌درنگ حملات در شبکه‌های گسترده ارائه شده است. روش پیشنهادی مصورساز پدافند سایبری (مُپسا) این است که یک مؤلفه مصورساز بی‌درنگ حملات سایبری در سامانه مرکز عملیات امنیت اضافه شود تا تحلیل‌گرها با استفاده از داده‌های آن و دیگر داده‌ها، بتوانند به‌صورت زود هنگام، در مورد تغییرات لازم در شبکه‌ها، تصمیم‌گیری کنند. این راه‌کار باعث کاهش خطای نیروی انسانی، افزایش کارایی آن و افزایش سرعت اعمال تغییرات می‌شود و بنابراین، اثر حملات به شبکه‌های گسترده را کاهش می‌دهد.

کلید واژه‌ها: مرکز عملیات امنیت، مصورسازی، بی‌درنگ، حملات سایبری

۱. مقدمه

بنابراین، محققان امنیت سایبری با توجه به سرعت حملات سایبری، تحقیق و توسعه را نیز بر روی خودکارسازی روند تشخیص و پاسخ حملات متمرکز کرده‌اند [۶].

در حوزه امنیت شبکه‌های رایانه‌ای، برای بهبود وضعیت امنیتی و همچنین رصد و مقابله با تهدیدات سایبری پیشنهاد می‌شود برای آموزش کارمندان، همگون کردن نرم‌افزارها و سخت‌افزارها، ثبت دارایی‌ها، یکپارچگی ثبت فعالیت‌ها و همچنین بصری‌سازی رویدادهای امنیتی برنامه‌ریزی‌های لازم را سازمان صورت گیرد.

از طرفی انسان که ضعیف‌ترین حلقه زنجیره امنیت است و اگر فرهنگ‌سازی و آموزش لازم و کافی در زمینه امنیت صورت نگیرد تمام تمهیدات فنی و کارشناسی تأثیر خود را از دست خواهند داد. بنابراین، باید راه‌کارهایی برای افزایش سرعت عملکرد و کاهش خطای نیروی انسانی اندیشیده شود. البته این نکته قابل توجه است که از طریق رایانه‌ها می‌توان موارد بسیاری را پیگیری و دنبال کنند، اما انسان‌ها همچنان قادر به درک، منطق و پیش‌بینی سطح بالاتری هستند لذا راهبران امنیت سایبری خواستار تجسم‌هایی هستند که می‌تواند عملکرد انسان را در عملیات‌های امنیت سایبری تقویت کند [۷].

مزایای مصورسازی شامل پاسخ به پرسش‌ها، ایجاد پرسش‌های جدید، کاوش و اکتشاف، کمک به تصمیم‌گیری،

در طی چند سال اخیر مهم‌ترین مخاطره سایبری، ظهور حملات توزیع‌شده سایبری و همه‌گیری توقف‌ناپذیر آن در دنیا است. این نوع حملات با سوءاستفاده از بستر فراهم‌شده در دهکده جهانی اینترنت، منابع مالی، نظامی و به‌طور کل راهبردهای دولت‌ها و جوامع را مورد هدف قرار داده است. حملات توزیع‌شده تهدیدات متعددی را موجب می‌شود که مهم‌ترین آن‌ها *Phishing*، *DDoS*، *Fast-fluxing* و *Data Theft* می‌توانند خطر آفرین باشند [۵-۱].

سامانه‌های موجود در شبکه‌های گسترده از نظر جغرافیایی به دلیل گستردگی این شبکه‌ها، تحت حملات سایبری گسترده‌تری قرار می‌گیرند که می‌تواند موجب نشت اطلاعات در این شبکه‌ها شود. لذا حفاظت از داده‌ها در شبکه‌های گسترده، نیاز به تلاش و نظارت سریع‌تر و دقیق‌تر دارد.

با توجه به محبوبیت استفاده از تجهیزات مختلف ارتباطی از قبیل کامپیوترهای همراه، تلفن همراه، گوشی‌های هوشمند برای اتصال به شبکه و همچنین افزایش رخدادهای سایبری اخیر در دنیا مانند حملات روز صفر^۱، حملات توزیع‌شده، تهدیدات پیشرفته پایدار^۲، ارائه راه‌کارها و روش‌های امن ضروری است.

*رایانامه نویسنده مسئول: mrhasani@ihu.ac.ir

^۱ Zero-day

^۲ Advanced Persistent Threats (APT)

۱-۲. مصورسازی

همان طوری که یک تصویر بهتر از هزار کلمه است. در دنیای امنیت هم یک تصویر، از هزار رویداد ثبت شده بهتر است. به جای اینکه فردی یک فایل ثبت رویداد را که شرح وقوع یک حمله را ثبت کرده است، بررسی کند، می تواند از یک تصویر استفاده نماید که بازنمایی مصوری از رویدادهای ثبت شده است. تصویر با یک نگاه، محتوای ثبت رویداد را انتقال می دهد. مصورسازی در بحث امنیت به معنی فرایند تولید تصویر بر مبنای رویدادهای ثبت شده است. مصورسازی در اینجا چگونگی نگاشت رویدادهای ثبت شده به یک تصویر را تعریف می کند [۹].

راه های تحلیل داده های امنیت با استفاده از رویکرد مصور می توان به سه دسته تقسیم کرد [۹]:

۱. گزارش گیری^۱
۲. تحلیل های مربوط به گذشته^۲
۳. نظارت بی درنگ^۳

تمرکز نظارت بی درنگ بر آگاهی از وضعیت فعلی سامانه ها، شبکه ها و برنامه های کاربردی و همچنین فعالیت ها و رویدادهایی است که در حال حاضر انجام می شوند. واضح است که این رویدادها به طور مستقیم بر وضعیت فعلی تأثیر گذاشته و در نتیجه آن را تغییر می دهند. برای نمایش وضعیت رویدادهای فعلی، از داشبوردها استفاده می شود [۹]. استفان فیو، در کتاب خود درباره طراحی داشبوردهای اطلاعات [۱۰]، داشبورد را این گونه تعریف می کند:

" داشبورد، ارائه گرافیکی مهم ترین اطلاعات مورد نیاز برای رسیدن به یک یا چند هدف مشخص است که در یک صفحه با دقت و نظم چیده شده اند تا در یک نگاه قابل نظارت باشند."

۲-۲. مرکز عملیات امنیت

مرکز عملیات امنیت^۴ در اصل با فعالیتی که انجام می دهد تعریف می شود؛ یعنی پدافند شبکه رایانه ای^۵ [۱۱]. پدافند شبکه رایانه ای این گونه تعریف شده است [۱۲]:

اقداماتی است که برای دفاع در برابر فعالیت های غیرمجاز درون شبکه های رایانه ای اتخاذ می شود. پدافند شبکه رایانه ای

انتقال اطلاعات، افزایش کارایی و الهام بخشی است. بنابراین، روش مصورسازی پدافند سایبری برای مؤلفه نیروی انسانی در مرکز عملیات امنیت، این مزایا را به همراه دارد.

کارشناسان امنیتی نه تنها حملات سایبری را با استفاده از مصورسازی تحقیق می کنند، بلکه به صورت بصری نیز می بینند [۸]. لذا بصری سازی رویدادهای امنیتی یکی از موارد بسیار مهمی است که به مدیران و کارشناسان کمک می کند تا بتوانند در مقابله با تهدیدات سایبری برنامه ریزی لازم را انجام دهند. چراکه این مؤلفه می تواند اثربخشی مناسبی در حوزه امنیت و پدافند سایبری داشته باشد بدین صورت که با مصورسازی بی درنگ حملات سایبری و نمایش آن به راهبران سامانه، باعث افزایش سرعت تصمیم گیری و برنامه ریزی برای سامانه ها و شبکه های رایانه ای می شود و خطاهای ناشی از پیکربندی های اشتباه را کاهش می دهد.

بنابراین، روش پیشنهادی در این تحقیق این است که در مرکز عملیات امنیت که مرکز پایش و مقابله با تهدیدات سایبری است، از مصورسازی بی درنگ حملات سایبری استفاده شود تا حملات صورت گرفته علیه شبکه های گسترده به سرعت تشخیص داده شده و تصمیم گیری ها و برنامه ریزی های لازم به سرعت انجام شود.

مصورسازی پدافند سایبری، این امکان را می دهد که در آن واحد و به صورت بی درنگ حملات سایبری که در سراسر شبکه انجام می شود را روی یک نقشه به صورت بی درنگ مشاهده کرد. این نقشه، شدت حملات در مکان های جغرافیایی را برحسب رنگ های مختلف نشان می دهد تا تحلیل گران متوجه شوند که در هر لحظه کدام یک از نقاط شبکه بیشتر مورد حملات سایبری قرار می گیرند.

مقاله حاضر شامل شش بخش است. در بخش دوم ادبیات موضوع مورد بحث قرار می گیرد. در بخش سوم چند سامانه مرکز عملیات امنیت مورد بحث قرار می گیرد و سپس محصولات تجاری مورد بررسی و مقایسه قرار خواهد گرفت. در بخش چهارم روش پیشنهادی تشریح خواهد شد. در بخش پنجم روش پیشنهادی با شبیه سازی حملات مورد ارزیابی قرار می گیرد و در نهایت در بخش ششم جمع بندی این مقاله ارائه می گردد.

۲. مفاهیم پایه

در این بخش مفاهیم و مبانی نظری و کاربردی مربوط به حملات سایبری توزیع شده از قبیل مصورسازی حملات سایبری و مرکز عملیات امنیت مورد بحث و بررسی قرار می گیرد.

¹ Reporting

² Historical Analysis

³ Real-time Monitoring and Analysis

⁴ Security Operation Center (SOC)

⁵ Computer Network Defense (CND)

تعداد تحلیل‌گرها، اندازه سازمان و تجهیزات کارفرما و حجم رویدادها دارد. اعضای لایه ۱، علاقه به انجام تحلیل عمیق ندارند چون آن‌ها نباید رویدادهای ورودی از منابع بی‌درنگ را از دست بدهند. اگر ارزیابی رویدادی بیش از چند دقیقه زمان بگیرد، به لایه ۲ ارجاع می‌شود [۱۱].

در لایه ۱، دو خدمت اصلی ارائه می‌شود [۱۱]:

۱. مرکز تماس: این مرکز به دریافت نکات و اطلاعات، گزارش رخدادها و درخواست خدمات پدافند شبکه رایانه‌ای از اعضای کارفرما از طریق تلفن، رایانامه، وب سایت مرکز عملیات امنیت یا دیگر روش‌ها می‌پردازد.
۲. نظارت بی‌درنگ و اولویت‌بندی: انجام اولویت‌بندی و تحلیل‌های کوتاه‌مدت در مورد داده‌های بی‌درنگ ورودی (مثل هشدارها و ثبت رویدادهای سیستمی) برای یافتن نفوذهای ممکن.

لایه ۲ موارد ارسالی از لایه ۱ را دریافت می‌کند و تحلیل عمیق روی آن انجام می‌دهد تا تعیین نماید که واقعاً چه اتفاقی رخ داده است (تا جایی که ممکن است و زمان و داده‌های موجود اجازه دهد) و اینکه چه اقدامات دیگری لازم است. پیش از اتخاذ این تصمیم، ممکن است جمع‌آوری و رسیدگی به تمام داده‌های ضروری برای تعیین وسعت و شدت رویداد، چند هفته زمان ببرد. از آنجاکه لایه ۲ مسئول نظارت بی‌درنگ نیست و همچنین تحلیل‌گرانی باتجربه‌تر در اختیار دارد، می‌تواند زمان کافی برای تحلیل کامل هر مجموعه فعالیت، جمع‌آوری اطلاعات بیشتر و هماهنگی با کارفرما، اختصاص دهد. تعیین وقوع یک رخداد بالقوه، به طور معمول مسئولیت لایه ۲ (یا بالاتر) است [۱۱].

۲-۲-۲. نقش‌های موجود در مرکز عملیات امنیت

برای تشریح تمام نقش‌های موجود در بخش‌های مختلف مرکز عملیات امنیت، باید دانست که هر مرکز عملیات امنیت نقش‌ها را به صورتی متفاوت تقسیم می‌کند و همچنین بین کارکردهای مختلف می‌تواند همپوشانی وجود داشته باشد. برخی مراکز عملیات امنیت تحلیل عمیق و پاسخ‌دهی را در یک لایه یکسان (لایه ۲) انجام می‌دهند. برخی دیگر، بعضی از این کارکردها را به سه لایه تقسیم می‌کنند [۱۱]. نقش‌ها و مسیر ارجاع‌ها در یک مرکز عملیات امنیت به صورت عام در شکل (۱) نشان داده شده است:

شامل فعالیت‌های نظارت، تشخیص، تحلیل (از قبیل تحلیل روند و تحلیل الگو)، پاسخ^۱ و ترمیم^۲ است.

گروهی از خبره‌های امنیت سایبر پدافند شبکه رایانه‌ای را با عبارات بسیاری نام‌گذاری می‌کنند [۱۱]: از نظر فنی عبارت «گروه پاسخ به رخدادهای امنیت رایانه» صحیح‌ترین واژه‌ای است که می‌تواند به چنین گروهی از افراد اطلاق شود که برای یافتن و پاسخ‌دهی به نفوذهای تشکیل شده است؛ اما استفاده عمومی از آن بسیار کم است؛ در نتیجه شناختن آن‌ها از روی نام آن‌ها، همیشه ساده نیست. بسیاری از متخصصان امنیت سایبر، برای نامیدن گروه پاسخ به رخدادهای امنیت رایانه، به صورت محاوره‌ای از «مرکز عملیات امنیت» استفاده می‌کنند، در حالی که استفاده از واژه مرکز عملیات امنیت، در اینجا نمی‌تواند کاملاً درست باشد؛ اما برای حفظ سازگاری با کاربرد عمومی آن، می‌توان از همان مرکز عملیات امنیت برای نامیدن گروه پاسخ به رخدادهای امنیت رایانه استفاده کرد [۱۱].

در اینجا با ترکیب تعاریف ارائه‌شده از گروه پاسخ به رخدادهای امنیت رایانه [۱۳-۱۲]، تعریفی از مرکز عملیات امنیت ارائه شده است [۱۱]:

مرکز عملیات امنیت گروهی است که عمدتاً از تحلیل‌گران امنیت تشکیل یافته است و برای تشخیص، تحلیل، پاسخ به، گزارش پیرامون و جلوگیری از رخدادهای امنیت سایبر، سازمان‌دهی شده است.

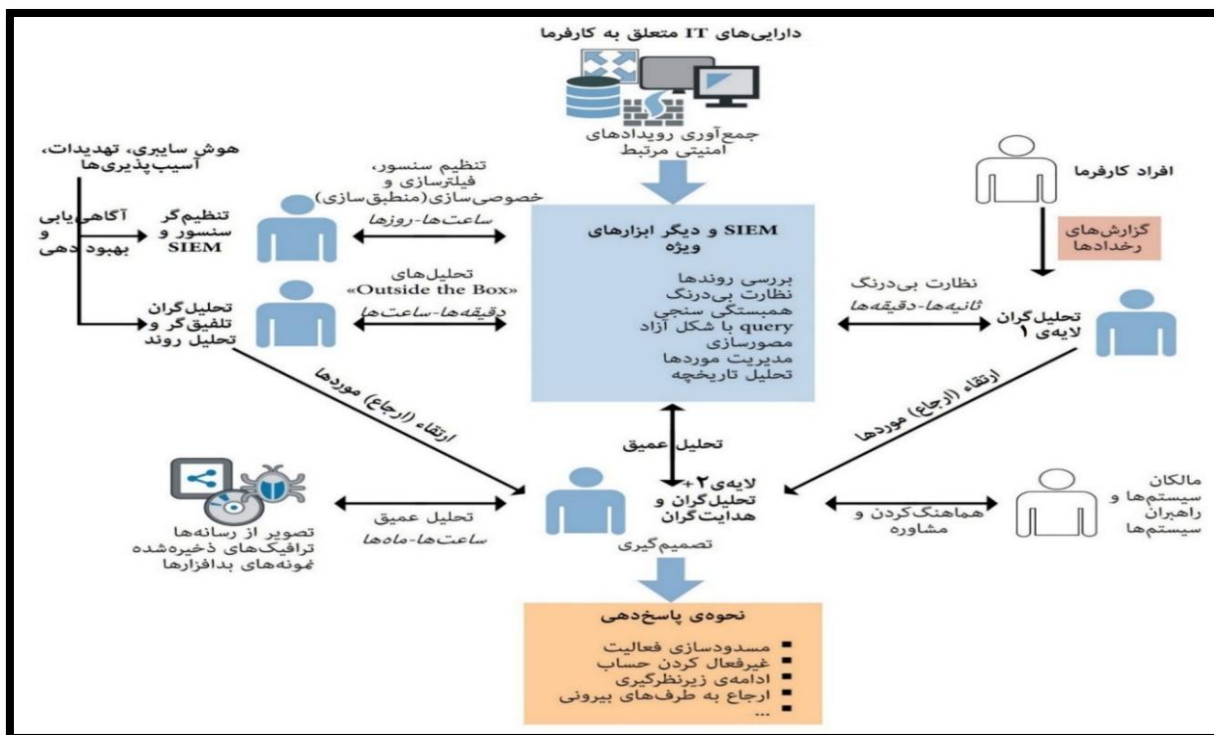
۲-۲-۱. لایه‌های مرکز عملیات امنیت

یک مرکز عملیات امنیت نوعاً مجموعه‌ای از افراد را اختصاص می‌دهد تا به صورت بی‌درنگ، هشدارها را اولویت‌بندی نمایند، همچنین پاسخ تلفن‌های کاربران را بدهند و دیگر کارهای روزمره و عادی را انجام دهند. این گروه غالباً لایه ۱ نامیده می‌شوند. اگر یک هشدار به حد آستانه‌های از پیش تعریف‌شده برسد، لایه ۱ آن را در قالب یک مورد، به لایه ۲ ارجاع می‌دهد. این حد آستانه می‌تواند با توجه به انواع تهدیدهای ممکن (انواع رخدادها، اطلاعات یا تجهیزات هدف‌گزینی شده، مأموریت‌های تحت تأثیر قرار گرفته و غیره) تعریف شود. معمولاً زمان سپری‌شده برای بررسی هر رویداد در لایه ۱ بین یک تا پانزده دقیقه است. که این بستگی به سیاست‌های مرکز عملیات امنیت، مفهوم عملیات،

¹ Response

² Restoration

³ Computer Security Incident Response Team (CSIRT)

شکل (۱): نقش‌ها و مسیر ارجاع رخدادها در مرکز عملیات امنیت [۱۱]

۳. بررسی سامانه‌های موجود

برای ارزیابی فنی سامانه‌های مرکز عملیات امنیت، شش شاخص فنی در نظر گرفته شده است که به شرح زیر است:

- تنوع داشبوردها
- کیفیت داشبوردها به لحاظ برخط بودن، بی‌درنگ بودن، فیلتر کردن و غیره
- کفایت گزارش‌هایی از قبیل بدافزارها، فعالیت‌های شبکه، امکان گزارش‌گیری به‌صورت زمان‌بندی شده و غیره
- در این تحقیق، سامانه‌های تجاری زیر بر اساس ویژگی‌های مختلف آنها مورد بررسی قرار گرفت:
- محصول تجاری شرکت HP (ArcSight ESM v4.5)
- محصول تجاری شرکت IBM (QRadar SIEM)
- سامانه همبسته‌ساز هشدار پرهام
- سامانه مدیریت اطلاعات و رخدادهای امنیتی راوین
- محصول کورلاگ
- محصول سیترا

- بخش مدیریت رویداد
- بخش تحلیل رویداد
- بخش پایگاه دانش
- بخش داشبورد
- بخش حسگر
- بخش ارائه خدمات امنیتی مدیریت‌شده^۱ (MSSP)

در این مقاله تمرکز اصلی روی بخش داشبورد بوده است که این بخش نیز شامل قسمت‌های مختلفی است که فهرست آن‌ها در پایین آمده است:

که پس از بررسی مستندات فنی برای محصولات خارجی و مقایسه فنی پس از نصب و راه‌اندازی به‌صورت آزمایشی برای محصولات بومی، در جدول زیر مقایسه بخش داشبوردها آمده است. گفتنی است در جدول (۱) مقدار کارایی بر پایه عدد ۵ است که هرچه عدد نسبت داده‌شده به ۵ نزدیک‌تر باشد، محصول

- تنوع روش‌های پی‌گیری و رابط گرافیکی و خط فرمان
- امکان گزارش‌گیری و مدیریت تغییرات روی زیرسامانه‌های مرکز عملیات امنیت
- یکپارچگی، جامعیت و کفایت رابط گرافیکی
- امنیت رابط کاربری

^۱ Managed Security Service Provider

میزان کارایی و رضایت‌مندی بالاتری را نشان می‌دهد.

جدول (۱): مقایسه بخش داشبورد محصولات

نام محصول	میزان کارایی (در مقیاس ۱ تا ۵)
Qradar	۴/۳
ArcSight	۴
پرهام	۳/۹۳
راوین	۲/۳۵
کورلاگ	۲/۲۴
سیترا	۲/۱۹

۳-۱. تحلیل و بررسی

برای ایجاد یک مرکز پدافند سایبری، نیروی انسانی متخصص، ابزارها و روال‌ها از اجزای اصلی تشخیص‌دهنده این مرکز هستند که تقریباً ۷۰٪ کار این مرکز با نیروی انسانی متخصص است و صرفاً ۳۰٪ مابقی آن مربوط به ابزارها و روال‌هاست، بنابراین، احتمال خطای نیروی انسانی متخصص در شرایط مختلف وجود خواهد داشت.

با توجه به اینکه نیروی انسانی در شرایط مختلف می‌تواند تأثیرات متفاوتی در واکنش به تهدیدات سایبری داشته باشد، برای کاهش تأثیرات متفاوت و ارتقای امنیت و پدافند سایبری، باید راه‌حلی‌هایی در مرکز عملیات امنیت استفاده کرد. گفتنی است در بررسی تمامی محصولات مرکز عملیات امنیت بومی و غیربومی، برای کاهش خطای نیروی انسانی در مرکز پدافند سایبری، مؤلفه خاصی پیشنهاد نشده است. با بررسی و جمع‌بندی سامانه‌های مرکز عملیات امنیت موجود شامل سامانه‌های داخلی و خارجی، نتیجه‌گیری شد که مصورساز بی‌درنگ حملات سایبری در بین مصورسازهایی که مرکز عملیات امنیت در اختیار تحلیل‌گران قرار می‌دهد، وجود ندارد. بنابراین، استفاده از این مصورساز برای تحلیل‌گران مرکز عملیات امنیت موضوعی جدید و قابل طرح است که به کاهش خطای نیروی انسانی و افزایش سرعت عملکرد آن کمک می‌کند.

۴. روش پیشنهادی

در حملات سایبری به شبکه لازم است یک دفاع یکپارچه در مقابل تهدیدات و حملات سایبری در نظر گرفته شود و آن در صورتی محقق خواهد شد که یک مرکز پدافند سایبری ایجاد شود. در مرکز پدافند سایبری تحلیل‌گر با دیدن وضعیت حملات سایبری به‌صورت بی‌درنگ و استفاده از این داده‌ها در کنار دیگر داده‌های موجود، بتواند به‌صورت زود هنگام برای تغییر در

سیاست‌ها و پیکربندی‌ها، نتیجه‌گیری نماید و آن را به راهبران سامانه‌ها و شبکه‌ها اعلام نماید. بدین منظور، روش مصورساز پدافند سایبری این است که در کنار اطلاعات و ابزارهایی مثل سامانه مدیریت رویداد و اطلاعات امنیتی^۱ که در اختیار تحلیل‌گر قرار دارد و در کنار مصورسازهایی که در اختیار او هست، یک مصورساز بی‌درنگ حملات سایبری، استفاده شود. روش مصورساز پدافند سایبری (مُپسا) کمک می‌کند تا تحلیل‌گر بتواند اطلاعات گذشته و غیر بی‌درنگ را با داده‌های بی‌درنگ مربوط به وضعیت حملات، مقایسه کرده و نتیجه‌گیری‌های زود هنگام برای نیاز به تغییر در سیاست‌ها و پیکربندی‌ها را انجام دهد و به متخصصین مربوطه اطلاع دهد.

۴-۱. لایه‌ها و نقش‌ها در مُپسا

با توجه به استانداردهای مرکز عملیات امنیت، ۱۶ بخش اصلی در مرکز عملیات امنیت وجود دارد. دو بخشی که در اینجا اهمیت دارد، بخش داشبورد و بخش مشورت امنیتی است. در روش مُپسا این دو بخش بهبود داده شده است. همان‌طور که در فصل قبل بیان شد، در بین داشبوردها و مصورسازهای مراکز عملیات امنیت فعلی، مصورساز بی‌درنگ حملات سایبری وجود ندارد که در روش مُپسا این مؤلفه اضافه می‌گردد. از طرفی همان‌طور که در شکل (۱) دیده می‌شود مشورت‌های امنیتی برای تغییرات زود هنگام از طریق لایه ۱ به راهبران سامانه‌ها و شبکه‌ها وجود ندارد که با مؤلفه پیشنهادی، این مسیر قرار داده می‌شود.

لایه‌ها و نقش‌ها در مُپسا به همان صورتی است که در یک مرکز عملیات امنیت به‌صورت عام وجود دارد (شکل ۱). تفاوت اصلی مُپسا با یک مرکز عملیات امنیت معمولی از این نظر در مسیر ارجاع‌ها است. هر مرکز عملیات امنیت حداقل ۲ لایه از تحلیل‌گران را در اختیار دارد، همان‌طور که بیان شد، لایه ۱ وظیفه نظارت بی‌درنگ و پیوسته و بررسی‌های سریع و زود هنگام را دارد و لایه ۲، وظیفه تحلیل‌های عمیق و طولانی‌مدت را بر عهده دارد. بر اساس شکل (۱)، معماری مُپسا در شکل (۲) نشان داده شده است.

در مرکز عملیات امنیت معمولی، مسیری برای مشاوره زود هنگام به راهبران هنگام نیاز به تغییرات آنی وجود ندارد و مشاوره‌ها از طریق لایه ۲ صورت می‌گیرد که معمولاً مشاوره‌هایی با گذر زمان هستند. اما اگر بتوان به‌صورت زود هنگام به راهبران پیشنهاد تغییرات در پیکربندی‌های سامانه‌ها و شبکه‌ها را ارائه کرد، می‌توان موجب کاهش یا حذف اثر حملات گردید.

¹ Security Information and Event Management (SIEM)

۴-۲. کاربردهای مُپسا

در این معماری دو مسیر مشاهده می‌شود. در مسیر الف، رخدادهای امنیتی توسط سامانه‌های دیواره آتش و مدیریت رویداد و اطلاعات امنیتی تشخیص داده شده و از طریق مرکز عملیات امنیت برای مرکز فرماندهی و کنترل دفاع سایبری ارسال می‌گردد و در داشبورد حوادث مرکز نمایش داده می‌شود. در مسیر ب، رخدادهای امنیتی از طریق حسگر سامانه تشخیص و جلوگیری از نفوذ تشخیص داده شده و به صورت مستقیم برای ابزار مصورسازی مُپسا در مرکز فرماندهی و کنترل دفاع سایبری ارسال می‌شود. همان‌طور که در شکل (۴) مشاهده می‌شود مهاجم در این معماری دو حمله Port Scan و Command Execution را اجرا می‌کند. حمله اول توسط هر دو مسیر تشخیص داده می‌شود و حمله دوم تنها توسط مسیر مُپسا تشخیص داده می‌شود.

در شکل (۵) نسخه آزمایشی نرم‌افزار AttackMap از دو بخش سرور و کلاینت وب تشکیل شده است. چارچوب توسعه بخش سرور، Java Spring MVC است. محیط توسعه، Jetbrains IntelliJ IDEA 2016 است که بر اساس سیستم Build اختصاصی Maven نرم‌افزار را به صورت Web Archive روی Tomcat مستقر می‌کند. وظیفه بخش سرور به شرح زیر است:

- دریافت دوره‌ای اطلاعات موارد حمله شامل آدرس IP مبدأ و مقصد و نوع دسته‌بندی حمله
- تعیین جغرافیایی آدرس‌های IP مبدأ و مقصد
- تحلیل آماری و تجمیعی حملات بر اساس دسته‌بندی
- تشکیل اطلاعات JSON لازم برای نمایش گرافیکی لحظه به لحظه
- ارسال اطلاعات جدید در قالب سرویس وب REST به کلاینت وب

کلاینت وب مبتنی بر Angular JS بوده و چارچوب توسعه آن Node.js است و از کتابخانه D3.js برای خروجی گرافیکی استفاده شده است. در حال حاضر این کلاینت فقط قابلیت نمایش مبدأ و مقصد حمله از روی اطلاعات دریافتی سمت سرور را داشته و بسته به نوع دسته‌بندی حمله، رنگ متفاوتی برای اتصال مبدأ به مقصد حمله در نظر می‌گیرد که البته قابلیت ایجاد نمودارهای مختلف در اطراف آن برای نتایج تحلیل‌های مختلف وجود دارد. شکل (۵) نمایی از نتیجه اجرا را نشان می‌دهد:

آمارها حاکی از آن است که حملات علیه شبکه‌های گسترده، رشد چشمگیری داشته است. امروزه، با افزایش خدمات الکترونیکی و پیشرفت حملات سایبری، روش‌های قدیمی کارایی خود را از دست داده‌اند و نیاز جدی‌تری به روش‌های ترکیبی احساس می‌شود. لذا ضروری است که سازمان‌ها یک رویکرد پیشگیرانه برای مواجهه با تهدیدات سایبری در پیش گیرند. بنابراین، مصورسازی حملات سایبری توزیع شده می‌تواند در این امر مؤثر باشد این روش که به عنوان یک مؤلفه در مرکز عملیات امنیت سایبری اضافه می‌شود کمک می‌کند تا بتوان دفاع یکپارچه را در برابر تهدیدات نوین، برنامه‌ریزی و اجرایی نمود. خلاصه این که مُپسا برای افزایش امنیت شبکه‌های گسترده ارائه شده است.

البته این نکته قابل توجه است که در بخش‌های حیاتی نظیر انرژی، حمل و نقل، دفاعی و سلامت عمومی به منظور پیشگیری و دفاع در برابر تهدیدات و حملات سایبری، روش ارائه شده می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

۴-۳. طرح پیاده‌سازی مُپسا

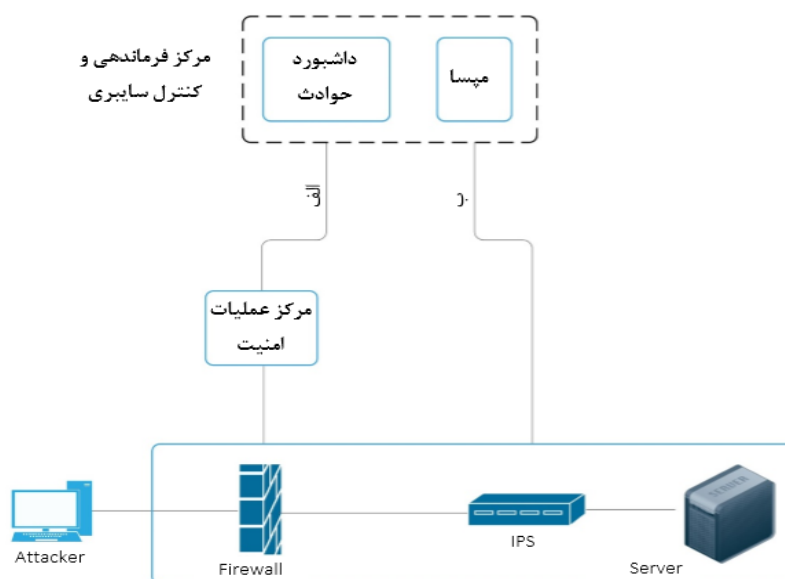
داده‌های این مصورساز توسط حسگرهایی که در نقاط مختلف شبکه توزیع شده هستند، تأمین می‌شود. در مورد سازمانی که در کل کشور شعبه دارد و شبکه آن در کل کشور توزیع شده است، همان‌طور که در شکل (۳) دیده می‌شود، می‌توان اطلاعات حسگرهای قرار گرفته در استان‌های مختلف را جمع‌آوری کرده و به مرکز داده‌ی مستقر در مرکز، انتقال داد و برای نمایش بی‌درنگ حملات سایبری شناسایی شده توسط حسگرها از آن‌ها استفاده کرد.

شکل (۳): توزیع حسگرها به صورت نمونه

۴-۴. پیاده‌سازی نسخه آزمایشگاهی مُپسا

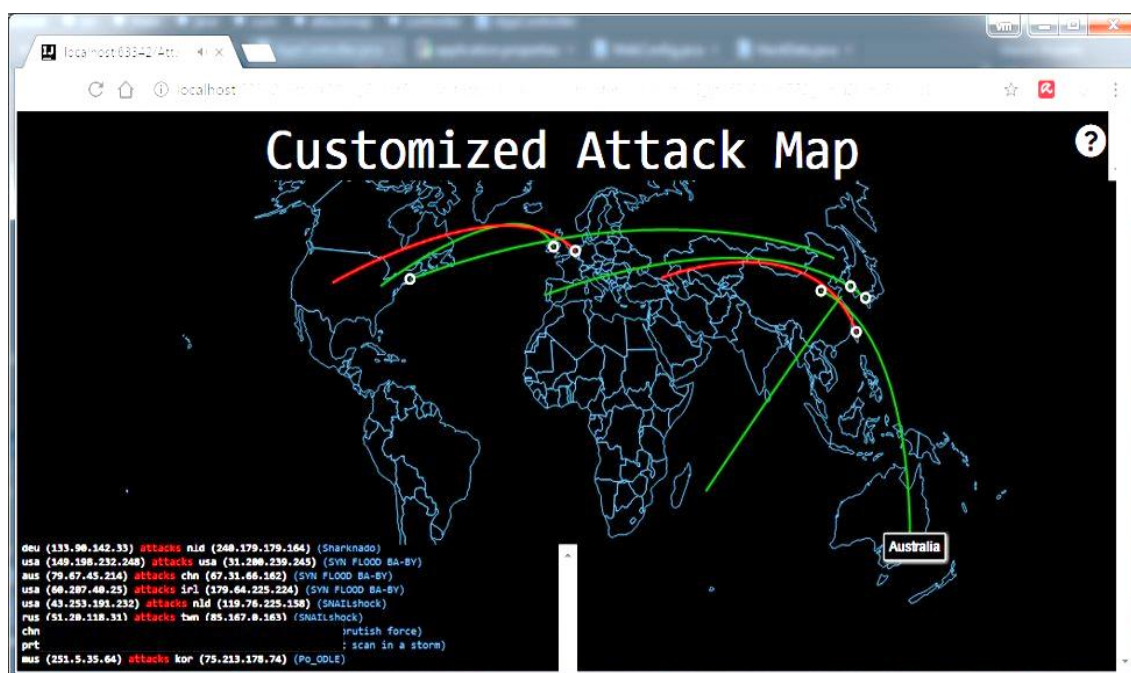
برای پیاده‌سازی راه کار مُپسا، معماری زیر شبیه‌سازی شده است.

شکل (۴): طرح پیاده‌سازی راه کار مپسا

نشانه‌گر حمله از این نقطه متصل می‌شود. به‌عنوان مثال نقشه مبدأ به مقصد حملات در شکل (۵) آمده است:

کلاینت وب، بر اساس داده‌های جغرافیایی، نگاشت بین نقطه مبدأ و نقطه مرکز آن را روی نقشه انجام می‌دهد و نمایش کمان

شکل (۵): نمایی از خروجی نرم‌افزار AttackMap

تحقق اهداف بیشتر صورت گرفته باشد، راه کار مپسا، بهینه بودن عنوان اصلی تحقیق است را بیشتر محقق خواهد کرد.

در حمله اول (Port Scan) هر دو مسیر الف و مسیر ب حمله را تشخیص داده و در مرکز فرماندهی و کنترل دفاع سایبری مشاهده می‌شود. شکل (۶) از سه بخش تشکیل می‌شود:

بخش اول: ابزار مصورسازی مپسا در مرکز فرماندهی و کنترل

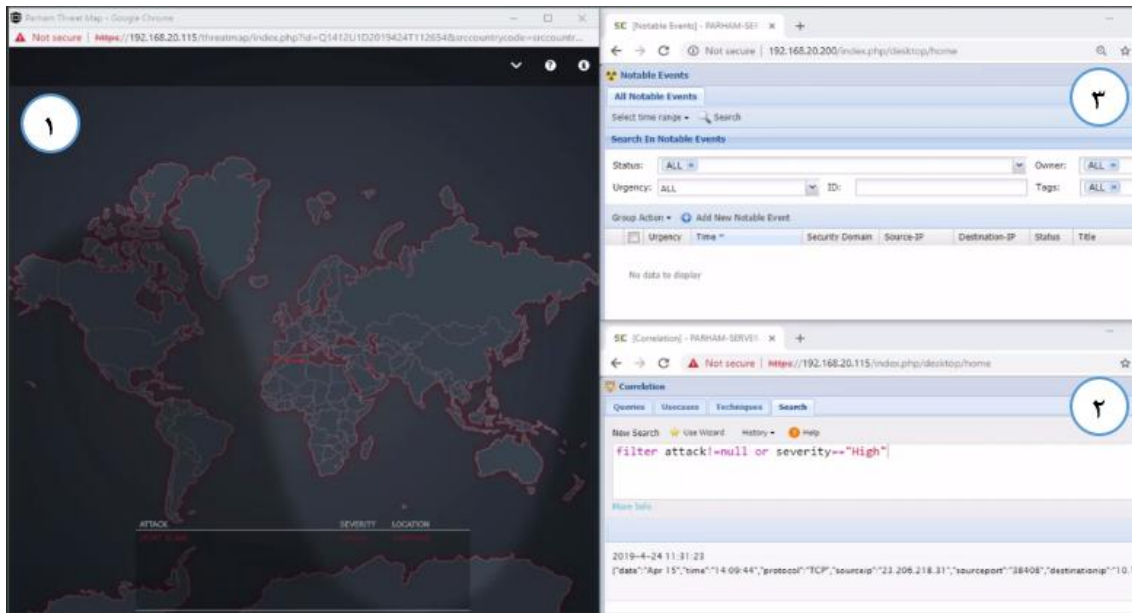
۵. ارزیابی روش پیشنهادی

در این بخش، پیاده‌سازی و استقرار عملی راه کار مپسا ارائه شده است. معیارهایی که برای ارزیابی این روش، در نظر گرفته شده است، همان اهداف تعریف شده برای تحقیق است که از جمله آن‌ها، تشخیص بی‌درنگ حملات سایبری، کاهش خطای نیروی انسانی و افزایش سرعت تصمیم‌گیری می‌باشد؛ یعنی هرچه،

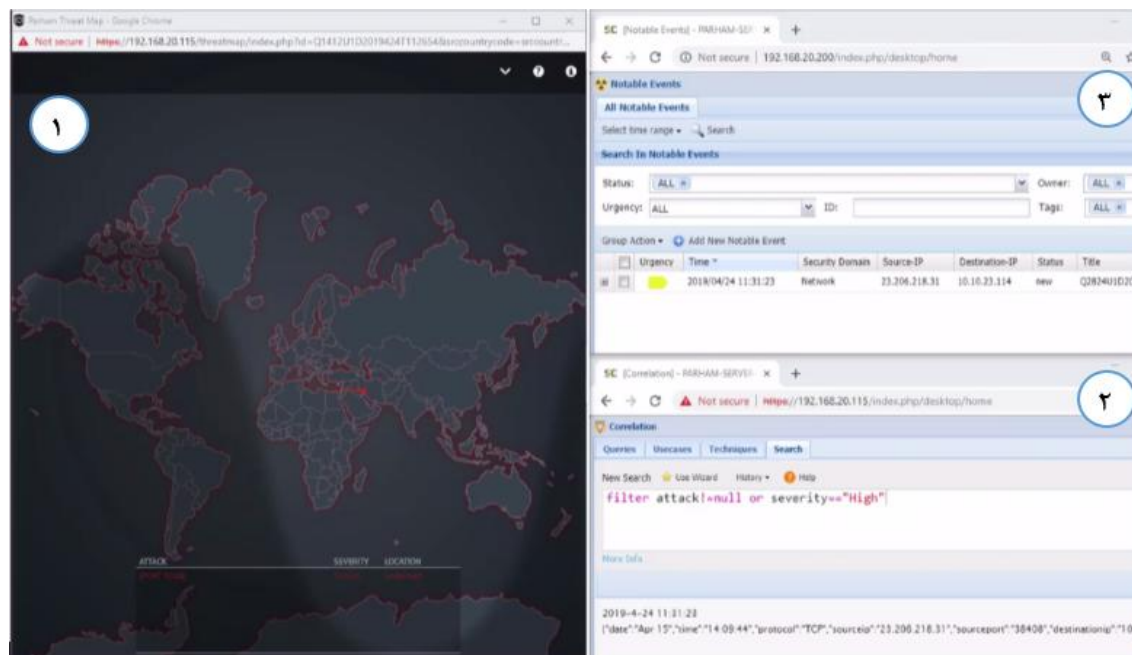
پس از گذشت ۲ ثانیه در داشبورد رخداد مشاهده می‌شود). در نتیجه می‌توان گفت که راه‌کار می‌سایا می‌تواند سرعت دریافت حادثه در مرکز فرماندهی و کنترل دفاع سایبری را افزایش دهد. از طرفی شیوه می‌سایا اثربخشی بسیار بالاتری نسبت به داشبوردهای متداول مورد استفاده در بخش سوم شکل (۶) را دارد.

بخش دوم: مرکز عملیات امنیت

بخش سوم: داشبورد حوادث در مرکز فرماندهی و کنترل سایبری همان‌طور که در شکل (۶ و ۷) مشاهده می‌شود حمله هم‌زمان با مرکز عملیات امنیت در نقشه به‌صورت گرافیکی در مرکز فرماندهی و کنترل دفاع سایبری نمایش داده می‌شود. در این زمان هنوز داشبورد رخداد حمله را نمایش نداده است

شکل (۶): نمایش حمله سایبری در می‌سایا

شکل (۷): نمایش حمله سایبری پس از ۲ ثانیه در داشبورد حوادث

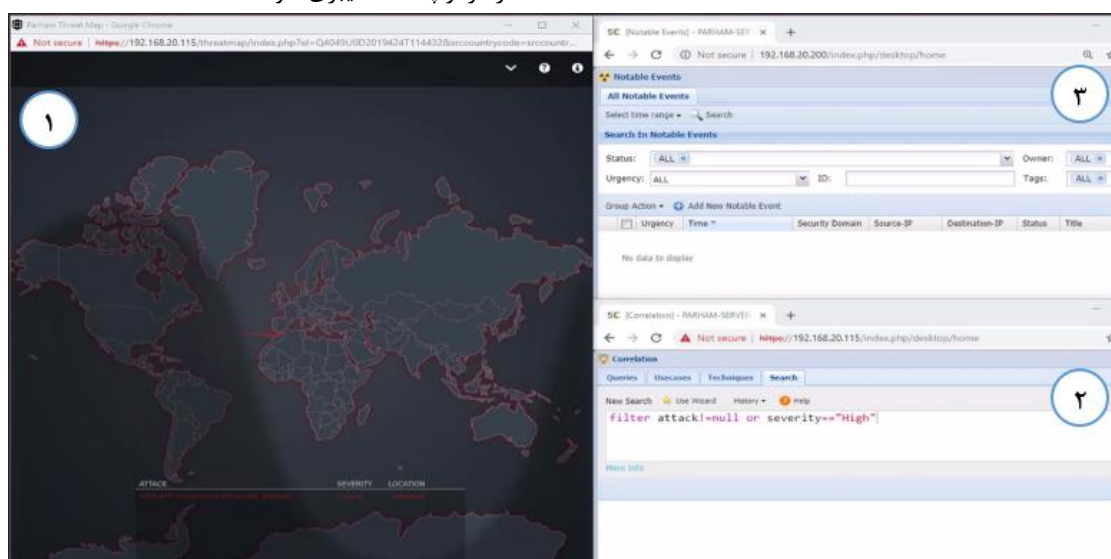
به حدی نرسیده باشند که بتوانند حملات مختلف را تشخیص دهند، راه‌کار می‌سایا با پوشش تجهیزات امنیتی می‌تواند این‌گونه حملات را نیز شناسایی کرده و لذا از این نظر بر مسیر

همان‌طور که در شکل (۸) مشاهده می‌شود حمله دوم (Command Execution) تنها توسط مسیر می‌سایا شناسایی می‌شود. از این‌رو اگر سازمان‌ها از نظر بلوغ و حسگرهای امنیتی

الف برتری دارد.

مُپسا استفاده می‌شود، تشخیص رخدادهای ناشی از حملات سایبری مطابق با معماری پیاده‌سازی در شکل (۴)، بهبود یافته است. در یک جمع‌بندی می‌توان به این نتیجه رسید که این سازوکار (مصورسازی بی‌درنگ حملات سایبری) باعث کاهش خطای نیروی انسانی متخصص و در نهایت بهبود تشخیص رخداد در مرکز پدافند سایبری خواهد شد.

مطابق جدول (۲) به غیر از بند دوم شاخص‌های ارزیابی مسیر الف و مسیر ب، در تمامی شاخص‌های مطرح‌شده، مسیر ب که همان روش مُپسا می‌باشد، نسبت به مسیر الف بهبود یافته است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت در مسیر ب که از روش

شکل (۸): نمایش شناسایی حمله سایبری تنها توسط مُپسا

جدول (۲): مقایسه مسیر الف و مسیر ب با توجه به شاخص‌ها

ردیف	شاخص‌ها	مسیر الف	مسیر ب (روش مُپسا)
۱	شناسایی حمله در سطح ترافیک شبکه	n	n+1
۲	شناسایی حمله در سطح رویداد شبکه	n	n-1
۳	سرعت تشخیص حمله	n	n+1
۴	هزینه نصب و راه‌اندازی	n	n-1
۵	تعداد نیروی انسانی متخصص	n	n-1
۶	زمان میزان‌سازی تجهیزات فعال	n	n-1
۷	اثربخشی با رویکرد کاهش خطای نیروی انسانی	n	n+1

وجود دارد آن است که حملات واقع‌شده، به‌صورت بی‌درنگ مورد نظارت قرار بگیرد تا پیش از ایجاد و گسترش اثرات مخرب آن، بتوان در مورد تغییرات موردنیاز در پیکربندی سامانه‌ها و شبکه‌ها، تصمیم‌گیری سریع اتخاذ گردد. مرکز اصلی نظارت و پایش شبکه، مرکز عملیات امنیت است. با بررسی و جمع‌بندی حاصل‌شده بر نمونه‌های تجاری موجود، مشخص شد که هیچ‌کدام از آن‌ها نظارت بی‌درنگ بر حملات را به متصدیان خود ارائه نمی‌دهند تا آن‌ها بتوانند به‌سرعت در مورد آن تصمیم‌گیری نمایند.

۶. نتیجه‌گیری

هدف اصلی این تحقیق، ارائه یک روش بهبودیافته تشخیص رخداد ناشی از حملات سایبری و جلوگیری از نشت اطلاعات ناشی از آن بوده است. بر این اساس، در مراحل انجام تحقیق حوزه‌های مصورسازی، سامانه همبستگی‌سنجی رویدادها، مرکز عملیات امنیت و همچنین بررسی و مقایسه محصولات تجاری موجود مورد بررسی قرار گرفت.

در روند تحقیق، این نتیجه حاصل شد که برای کاهش یا جلوگیری از نشت اطلاعات ناشی از حملات سایبری، راه‌کاری که

و جامع وجود ندارد. یکی از زمینه‌های مهم تحقیقاتی، تحقیق پیرامون راه‌حل‌های مقابله با تهدیدات پیشرفته پایدار با رویکرد دفاع یکپارچه است. که مؤلفه مصورسازی دقیق می‌تواند یکی از موضوعات اساسی برای این رویکرد باشد.

۷. مراجع

- [1] Z. Li, Q. Liao, and A. Striegel, Botnet Economics: Uncertainty Matters,” In *Managing Information Risk and the Economics of Security*, M. E. Johnson, Ed., Boston, Springer US, pp. 245-267, 2009.
- [2] J. Baltazar, J. Costoya, and R. Flores, “The Heart of KOOBFACE C&C and Social Network Propagation,” *Trend Micro, Inc.*, 2009.
- [3] T. Holz, M. Steiner, F. Dahl, E. Biersack, and F. Freiling, “Measurements and mitigation of peer-to-peer-based botnets: A case study on stormworm,” In *Proceedings of the 1st Usenix Workshop on Large-Scale Exploits and Emergent Threats*, San Francisco, 2008.
- [4] A. Caglayan, M. Toothaker, D. Drapaeau, D. Burke, and G. Eaton, “Behavioral analysis of fast flux service networks,” In *Proceedings of the 5th Annual Workshop on Cyber Security and Information Intelligence Research: Cyber Security and Information Intelligence Challenges and Strategies*, Oak Ridge, 2009.
- [5] D. Andriess, C. Rossow, B. Stone-Gross, D. Plohmann, and H. Bos, “Highly Resilient Peer-to-Peer Botnets Are Here: An Analysis of Gameover Zeus,” In *MALWARE*, 2013.
- [6] A. D’Amico, L. Buchanan, D. Kirkpatrick, and P. Walczak, “Cyber Operator Perspectives on Security Visualization,” In *Proceedings of the AHFE 2016 International Conference on Human Factors in Cybersecurity*, Walt Disney World, Florida, USA, 2016.
- [7] L. Buchanan, A. D’Amico, and D. Kirkpatrick, “Mixed method approach to identify analytic questions to be visualized for military cyber incident handlers,” In *IEEE Symposium on Visualization for Cyber Security (VizSec)*, Baltimore, MD, USA, 2016.
- [8] J. Garae and R. K. L. Ko, “Visualization and Data Provenance Trends in Decision Support for Cybersecurity,” *Data Analytics and Decision Support for Cybersecurity*, pp. 243-270, 2017.
- [9] R. Marty, “*Applied Security Visualization*,” 1 ed., Boston: Addison Wesley Professional, 2008.
- [10] S. Few, “*Information Dashboard Design: The Effective Visual Communication of Data*,” 1st ed., C. Wheeler, Ed., O’Reilly, 2006.
- [11] C. Zimmerman, “Ten Strategies of a World-Class Cybersecurity Operations Center,” McLean: MITRE Corporation, 2014.
- [12] Committee on National Security Systems, “Committee on National Security Systems (CNSS) Glossary, CNSSI no. 4009,” Committee on National Security Systems, 2015.
- [13] N. Brownlee and E. Guttman, “Expectations for Computer Security Incident Response, RFC 2350,” 1998.

بر همین اساس، روش پیشنهادی حاصل از این تحقیق (مُپسا) آن است که یک ابزار مصورساز بی‌درنگ حملات سایبری نیز در بین مصورسازهای مرکز عملیات امنیت قرار داده شود تا تحلیل‌گر مربوطه، با توجه به آن و با در نظر گرفتن دیگر داده‌هایی که در دست دارد، در مورد تغییرات موردنیاز در پیکربندی شبکه‌ها و سامانه‌ها تصمیم‌گیری نموده و آن را به اطلاع راهبران سامانه‌ها و شبکه‌ها قرار دهد تا آن‌ها تغییرات موردنیاز را اعمال نمایند.

از نوآوری‌های این تحقیق می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- بهبود نظارت و پایش در مرکز عملیات امنیت
- استفاده از مصورساز بی‌درنگ در کنار داده‌ها و مصورسازهای تاریخچه‌ای

۱-۶. چالش‌ها

با توجه به این‌که مُپسا قرار است به‌عنوان یک مؤلفه در مرکز پدافند سایبری اضافه شود به‌طور یقین چالش‌هایی برای پیاده‌سازی وجود دارد که به شرح زیر است:

۱. لازم است در مؤلفه بیان‌شده انواع فرمت داده‌ها که از حسگرهای مختلف تولید می‌شود قابل‌فهم برای این مؤلفه باشد.
۲. با توجه به این‌که در شبکه‌های گسترده با حجم زیادی از داده‌ها برخورد می‌شود، لازم و ضروری است برای این حجم از داده‌ها تفکر و تصمیم جدی گرفته شود.
۳. برای مسئله داده‌های بزرگ^۱ و تحلیل آماری آن‌ها، باید راه‌کار مناسبی و با نگاه علمی به آن اندیشید.
۴. در خصوص معماری پیاده‌سازی آن به لحاظ متمرکز بودن و یا توزیع‌شدگی، به‌صورت دقیق بررسی فنی صورت گیرد.

۲-۶. پیشنهادهای آینده

به‌منظور توسعه تحقیق حاضر، عناوین و موضوعات زیر برای تحقیقات آینده پیشنهاد می‌گردد:

- ❖ در مُپسا صرفاً به مصورساز پرداخته شد اما برای ارائه اطلاعات دقیق‌تر و تصمیم‌گیری بهتر، پیشنهاد می‌شود از تحلیل‌های آماری استفاده شود و در اختیار تحلیل‌گر قرار داده شود.
- ❖ خطر مهم دنیای سایبر در حال حاضر تهدیدات پیشرفته پایدار هستند که برای مقابله با آن‌ها هنوز راه‌حل‌های قطعی

¹ Big-Data

